

Teixits i telers a l'Iran actual. Més enllà de les catifes perses

per SÍLVIA SALADRIGAS CHENG i KAYA KIKUCHI MUNAKATA

1 De l'Instituto de Patrimonio Cultural de España (IPCE).

2 Casulla de sant Vital, 2,60 mt de voraviu a voraviu; capa de sant Mexme, 2,57 mt; casulla de sant Bernat de Clairvaux, 2,53 mt; casulla de sant Ermengol, 1,77 mt de la Seu d'Urgell, entre d'altres.

A voltes el món és molt petit i sembla que el destí s'hagi escrit a les estrelles abans que ningú ni tan sols l'hagi pogut imaginar.

L'estiu del 2013 vaig conèixer per casualitat a Kaya Kikuchi Munakata. Ella, japonesa que per raons de treball ara viu a Teheran, venia a visitar el CDMT per donar a conèixer els teixits que els artesans iranians avui en dia encara fan. Kaya duia mostres de les peces i em va anar explicant el nom dels diferents teixits: Karbafi, Daraibafi, Shaarbafi... Em mostrava fotografies dels teixidors que els havien fet, dels llocs on viuen i dels seus precaris tallers. La Kaya i jo vam congeniar al moment. No podia ser d'altre manera. Ella enamorada dels teixits, jo enamorada dels telers, les dues enamorades de l'ofici de teixir.

A aquellencontre es va afegir un altre fet. Jo em trobava aleshores preparant, en conjunt amb Pilar Borrego¹, un estudi sobre dues peces medievals de seda, en treball llavorat i elaborat disseny, trobades a Carrión de los Condes. Una de les característiques més inusuals d'aquests teixits, en especial d'un d'ells, és les seves dimensions. La peça més gran, la de color blau, mesura en una única tela, és a dir, sense costures, 140 cm de llarg per 271 cm d'ample.

Peces que avui en dia sorprenen per les seves mides² es conserven a diferents museus i centres del món, però no hi ha una explicació clara del com i amb quin

Dona teixint en un teler de fosa
(© JMJI).

Teixits de sant Zoilo, Carrión de los Condes (©Centro de Conservación y Restauración de Bienes Culturales de Castilla-León”).
[Vegeu detall.](#)

tipus de teler es van fer. Com a teixidora, imaginar de quina manera aquestes peces excepcionals es van teixir, desperta en mi un gran interès i és un dels meus temes de recerca des de fa temps.

A mida que aprofundia en la bibliografia publicada, sorgia la possibilitat de que un tipus de teler documentat a Iran a la dècada dels anys 1960, podria ser la resposta per aquesta qüestió. Així que conèixer-la va ser com una palanca per decidir-me a viatjar fins a Iran a buscar “el possible teler”.

Ara, en col·laboració amb Kaya Kikuchi Munakata, qui explica el seu projecte de suport als teixidors iranians, escric aquest article, en el que no tractaré aspectes tècnics massa concrets –més adients per a un altre tipus de publicació–, sinó, com una mostra d’agraïment i respecte a tots els teixidors i teixidores que em vaig trobar allà, artesans que encara avui en dia treballen amb tècniques tradicionals, i que em van acollir sempre amb un somriure i una tassa de bon *chai* (te) a la mà.

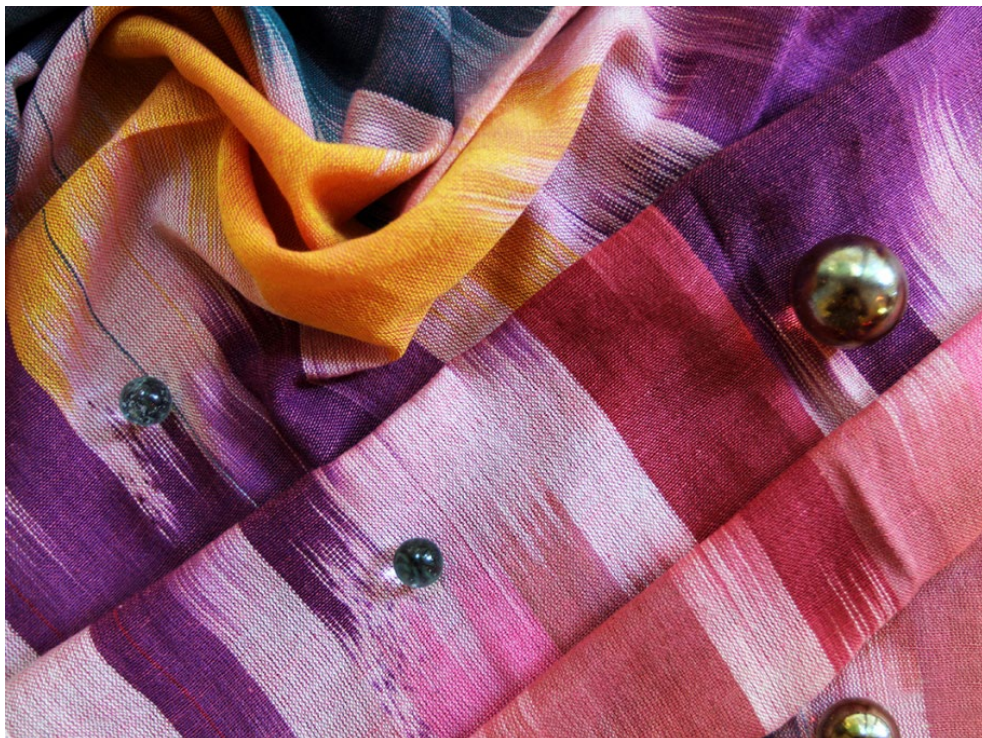
Més enllà de les catifes

Iran sempre ha estat reconegut a nivell internacional com el major país productor de catifes de qualitat del món. Les “catifes perses” han sigut i són un dels articles més rellevants per a la seva economia i, com a peces humils o de luxe, adornen parets i sòls de tendes nòmades, vivendes urbanes i rurals, mesquites i palaus... i es troben presents des del racó més remot de l’Iran fins els més prestigiosos museus internacionals.

A banda però, hi ha altres teixits artesanals que també es produeixen actualment a Iran i que de fet, son tan antics com les tradicionals, prestigioses

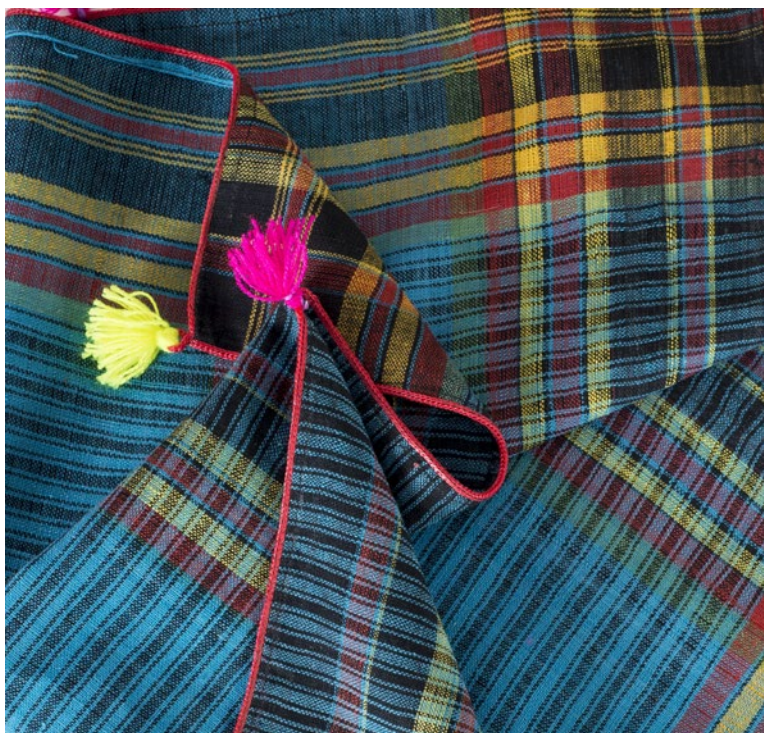
Teixidors de l’Ancient Arts Center, a Kashan (© Silvia Saladrigas Cheng).

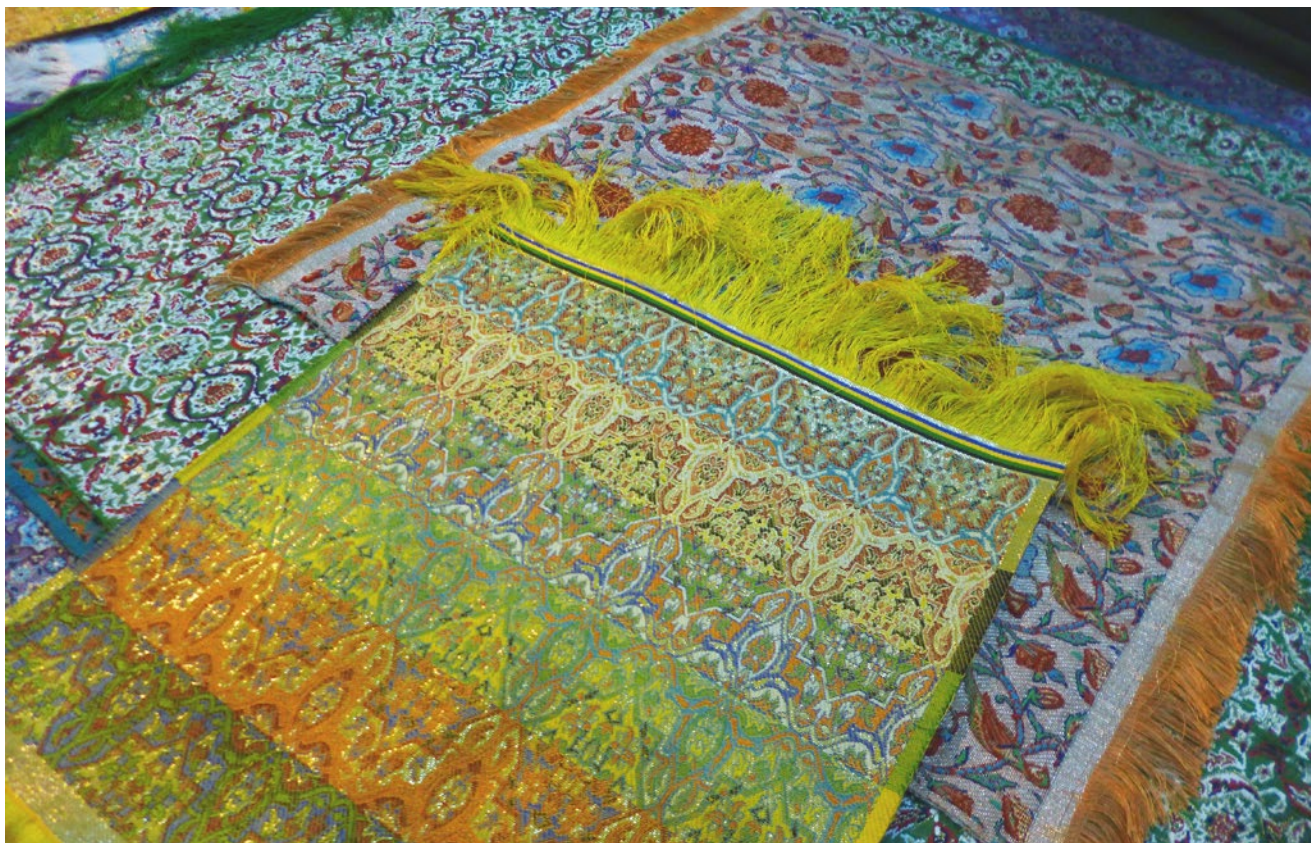

Detall de teixit *daraibafi*
(©JMJI).

Detall d'un teixit *karbafi*
(© Quico Ortega).

Teixit shaarbafi (©JMJI).

i ben conegudes catifes. De fet, la tradició tèxtil iraniana és molt més rica que la que aquestes representen i encara que més simples en els seus materials, de producció més reduïda i d'un ús més pràctic i quotidià, aquests altres teixits també existeixen.

“Kaarbafi”, “Daraibafi”, “Shaarbafi”... són alguns d'ells. El “Kaarbafi” és un teixit de cotó, de lligament tafetà, normalment de pocs colors. El teixeixen des de fa més de mil anys les dones iranianes que repeteixen els seus dissenys de generació en generació. “Kaar” significa *treball* i “bafi” *teixir*, és a dir que la paraula “kaarbafi” sorgeix del fet de que teixir sempre ha format part de les feines principals de les dones a la llar. De forma tradicional aquests teixit s'ha destinat a cobrellits, estovalles, tovallons, tapets de taula, etc.

“Darai” significa *tenyir amb reserves* (ikat). Vol dir que els fils d'ordit és lliguen abans del procés de tintura per aconseguir varietat de color per a cada fil. Aquesta tècnica és practicada i coneguda a molts altres països i a Iran és un tipus de teixit que només fan els homes a la ciutat de Yadz, a la vora del desert, des de fa aproximadament 400 anys.

A Kashan, província d'Esfahan, es teixeix el “Shaarbafi”. “Shaar” significa *cabell molt fi*, i el teixit que rep aquest nom es fa amb seda o cotó molt fi per aconseguir una textura suau i lleugera. Teixida per homes, pot ser d'un o molts colors i sovint amb ratlles. A l'igual que l'anterior, potser un teixit en lligament tafetà o, també, sarja.

Altres teixits són molt més elaborats, amb dissenys de tipus figuratiu com els velluts llavorats, el “Termeh” i el “Zaribafi”, aquest treballa sempre amb una trama de fil d'or (*zari*) fent complicades composicions. I no podem oblidar les teles estampades amb motlles de fusta tallats a mà.

3 Segons el vocabulari del Centre Internacional d'Etudes des Textiles Ancients.

Telers i teixidors

El que meravella de tots aquests teixits és la manera com encara avui en dia es fan. Treballats en telers manuals de pedals, alguns d'ells ens remetent a models medievals recollits en miniatures antigues i documents de l'època. És el cas del teler denominat de "fosa", a on el teixidor seu a la vora d'un forat excavat al terra, a sobre del qual hi ha l'estructura de la que pengen els lliços i, d'aquests, els pedals que cauen dins de la fossa. El teixit "Kaarbafi", sempre fet per dones, acostuma a treballar-se en aquest tipus de teler.

El "Daraibafi" i el "Shaarbafi" són fets també en simples telers de fusta, amb 4 lliços i pedals, normalment moguts per un sistema de politges. En tots aquests telers, destaca el fet de que no tenen plegador d'ordit, sinó que aquest es troba recollit per grups, fent varies "boles" o amb el fil enrotllat en grans fusos, que pengen d'una estructura posterior. Aquesta és una manera interessant de poder tenir molts metres de fil d'ordit muntants, mantenir una bona tensió i alhora facilitar una obertura de calada idònia.

Pels teixits més elaborats cal el treball de dues persones. Un ajudant del teixidor, situat a sobre una bastida per damunt de l'estructura del teler, alça manualment els fils de l'ordit mitjançant un complex sistema de cordes i llaços. En aquest conjunt es troba, per dir-ho d'alguna manera, "memoritzat" el disseny de la tela, i l'ajudant el va repetint de manera cíclica. El teixidor, per la seva part, acciona per una banda els pedals per fer el teixit de fons i a la vegada treballa passant les diferents canilles o llançadores, de fusta de noguera, amb les trames de diferents colors que corresponen al dibuix. Per ajudar-se a obrir millor la calada, s'ajuda de dues grans peces de fusta, en forma de cunyes, que insereix entre els fils que alcen d'ordit.

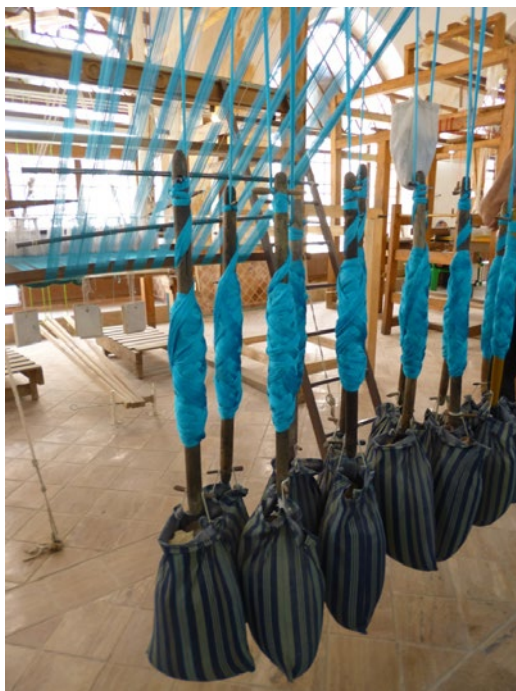
Totes les trames van de vora a vora de la tela i el teixit té dos ordits: un que manté la cohesió de la tela i un altre que lliga les trames de decoració en sarja. Com a teixit, la seva estructura correspon a la del *samit*³ i és el mateix sistema amb el que van ser fets els teixits llavorats medievals de seda. Aquest teler, que avui en dia denominem teler de llaços o de tir, encara es troba en ús a tot l'Orient Mitjà i a la Índia i l'ample de les teles que en ell s'elaboren acostumen a ser al voltant dels 80 cm.

El teixit es treballa per la part del revers (© Silvia Saladrigas Cheng).

Fils d'ordit muntats en el teler
(© Silvia Saladrigas Cheng).

4 Segons el vocabulari del Centre International d'Etudes des Textiles Ancients.

Però, i el teler per a les peces de gran ample? Al final el vaig trobar i va resultar ser un tipus de teler totalment diferent al que fins el moment jo havia vist. Amalgama entre un teler d'alt lliç i un de baix lliç, la seva estructura de fusta pot arribar a medir més de 3 metres d'ample. Rep el nom de teler *zilu* perquè amb ell es teixeixen un tipus de catifa d'oració que té aquest nom, i que és tradicionalment de cotó, en colors blanc i blau.

Aquest teler no té pinta, i en ell es treballa amb dos ordits i dues trames, que fan el que avui denominem com *taqueté*⁴. Dos "lliços", amb un sistema similar al dels teixits xinesos, separen els fils d'ordit i fan l'estructura de la tela, i tota una sèrie de cordes transversals situades a la part superior i que van de banda a banda del teler, serveixen per obrir la calada per fer la decoració, habitualment de tipus geomètric.

Ajudant de teixidor en el teler de tir
(© Silvia Saladrigas Cheng).

▲ Estructura del teler de tir.

Teler per a *zilu*
(© Silvia Saladrigas Cheng).

Detall del teler per a *zilu*
(©Silvia Saladrigas Cheng).

En aquest teler, les cordes les manipula directament el teixidor qui s'ajuda d'uns grans ganxos de fusta que mantenen oberts els fils al pas de les trames i, a diferència del teler de tir o de llaços, no hi ha cap sistema de memorització del disseny. Fa uns anys, podia haver-hi un ajudant de teixidor que col·laborava en obrir els fils i passar la trama. Però cada cop són menys les persones que es dediquen a teixir. La feina implica un aprenentatge llarg, és dura i pocs són els joves interessats en realitzar-la.

Detall d'una catifa *zilu*
(©Silvia Saladrigas Cheng).

Aquest teler *zilu* podria ser el teler relacionat amb la peça de Carrión de los Condes? És possible. Podem imaginar la mateixa estructura, mantenint el seu gran ample i un altre tipus de muntatge similar al del teler horitzontal de llaços, potser amb un o dos ajudants per obrir la calada al pas de la trama de decoració... o posats a imaginar, també podem pensar en un teler horitzontal similar a l'actual, però canviant les mides i amb més d'un ajudant col·laborant en la realització del teixit. De moment són només hipòtesis; cal mirar, veure i experimentar molt més abans de poder fer cap afirmació concloent.

El que sí és real és que els teixidors que coneixen aquestes pràctiques cada cop són menys i d'edat més avançada. Per això és important donar a conèixer la seva feina i promoure projectes com els que Kaya Kikuchi Munakata impulsa.

Teixidor en un teler per a *zilu*
(© Silvia Saladrigas Cheng).

Donar suport als teixidors: Kaya Kikuchi i el projecte amb el JMJI

El meu nom és Kaya Kikuchi Munakata i la meua primera trobada amb tèxtils tradicionals iranians teixits a mà va ser a través d'una exposició al Baagh Muze de Teheran (el Museu del Jardí) organitzada per l'Institut Internacional de Jam-e Miras-i Jahan (JMJI), al maig de 2013. L'exposició incloïa diferents tèxtils iranians fets a mà, a més de les catifes perses, sorprenent als visitants amb la seva bellesa versàtil, la seva simplicitat i practicitat, i la calidesa amb què els artesans els havien teixit.

El JMJI és una organització privada amb seu a Teheran i les seves activitats principals inclouen l'organització de tallers sobre el patrimoni i la cultura iranians per a nens i la preservació de les arts tradicionals tèxtils del país. En aquest últim àmbit, per exemple, donen suport a teixidores de *kaarbafi* en un petit poble anomenat Meybod als afores de Yazd, mitjançant el subministrament de fils de cotó i la reparació de telers manuals desgastats.

El 2011, el JMJI va llançar la seva pròpia marca tèxtil anomenada *Sidaar*. En persa *si* vol dir "trenta" i *daar* "teler manual", i el nom reflecteix el fet que eren originalment trenta els tipus de tèxtils fets a mà a l'Iran, a banda de les catifes perses; lamentablement, alguns d'aquests teixits han desaparegut avui en dia.

Des de l'inici de *Sidaar*, el JMJI ha estat treballant activament per preservar els teixits artesanals tradicionals –no només el *kaarbafi*, sinó també el *daraibafi*, el *shaarbafi*, el brocat de seda iranià *zaribafi* i les teles de llana d'ovella i pèl de camell, per citar uns quants exemples. Igualment, van establir un projecte de producció sostenible amb els teixidors per crear productes tèxtils amb un disseny contemporani que pugui atreure a una clientela ampla, sita bàsicament a Teheran. També donen part dels beneficis als teixidors de forma que puguin continuar teixint per a *Sidaar* i, aconseguir d'aquesta manera, uns ingressos estables.

Amb el temps, em vaig preguntar per què aquests tèxtils mai s'havien comercialitzat fora de l'Iran, ja que pensava que mereixien tant reconeixement internacional com les famoses catifes perses. Després de reflexionar, vaig arribar a la conclusió que l'Iran havia estat aïllat, tant políticament com econòmic, de les comunitats internacionals, i que aquest aïllament havia tingut un greu efecte sobre les activitats comercials i culturals del país. En primer lloc, des que l'Occident va imposar sancions econòmiques i limitacions en les relacions polítiques i diplomàtiques contra l'Iran el 2006, el flux de productes i de visitants i l'intercanvi cultural amb l'Iran s'han estancat. En segon lloc, és extremadament difícil per als iranians aconseguir un visat per viatjar a

Logo amb el que el JMJI comercialitza els teixits artesanals.

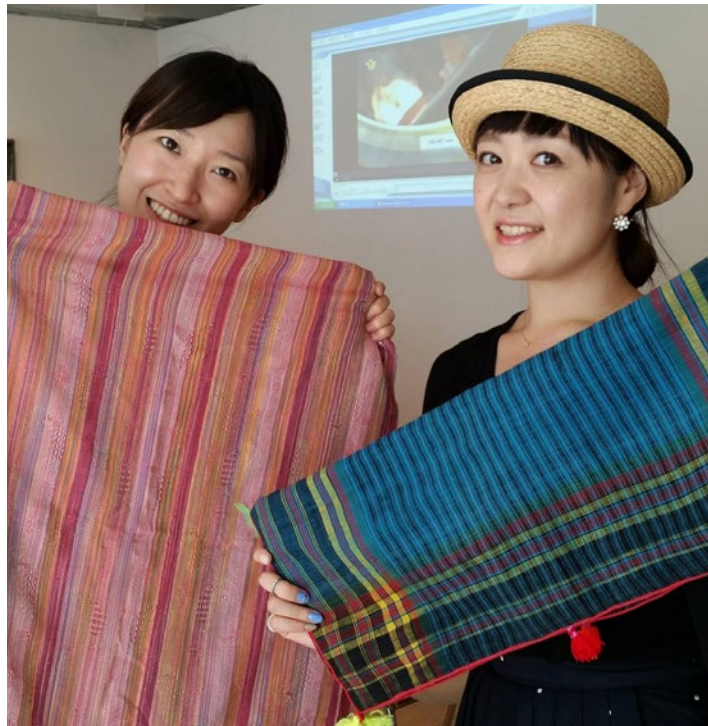
l'estranger. A més, la informació disponible en els mitjans de comunicació també està limitada, i això fa que sigui molt difícil intercanviar informació amb l'exterior.

Malgrat tots aquests problemes, segueixo creient fermament que aquests tèxtils tradicionals han de ser reconeguts fora de l'Iran per un públic més ampli. Conjuntament amb el JMJI vam pensar en les possibles formes en què jo podria contribuir a que aquestes arts tèxtils fossin reconegudes. Vam acordar que jo m'encarregaria de donar-los a conèixer fora de l'Iran a través d'exposicions i vendes solidàries. Com que jo era estrangera resident a Teheran, totes les restriccions exposades no m'afectaven gaire. La raó per la qual vam triar que es fes de manera solidària era que concordava amb el projecte de producció sostenible promogut pel JMJI per donar suport als teixidors i per preservar les seves arts tèxtils.

L'exposició solidària de Tòquio

La meva primera exposició solidària de tèxtils artesanals iranians la vam celebrar a Tòquio un cap de setmana de l'estiu de 2014. La vam fer en una galeria situada en una de les zones altes de la ciutat anomenada Jiyugaoka, on els visitants i residents tenen fama de cuidar molt el seu estil de vida i de buscar productes artesanals originals i creatius. Xals i mocadors dels estils "kaarbafi", "daraibafi" i "shaarbafi", cobretaules i draps de cuina, es van mostrar i posar a la venda. Amb el JMJI havia acordat que tots els beneficis es destinarien als artesans iranians. Els visitants eren adults, estudiants i joves que tenien curiositat per veure per primera vegada tèxtils iranians que no fossin catifes perses, i que tenien ganes de conèixer noves coses sobre els teixits i els artesans a través de l'exposició, els fullets, fotos i vídeos que explicaven la seva història i a través de les meves explicacions.

Fira solidària a Tòquio
(© Kaya Kikuchi Munakata).

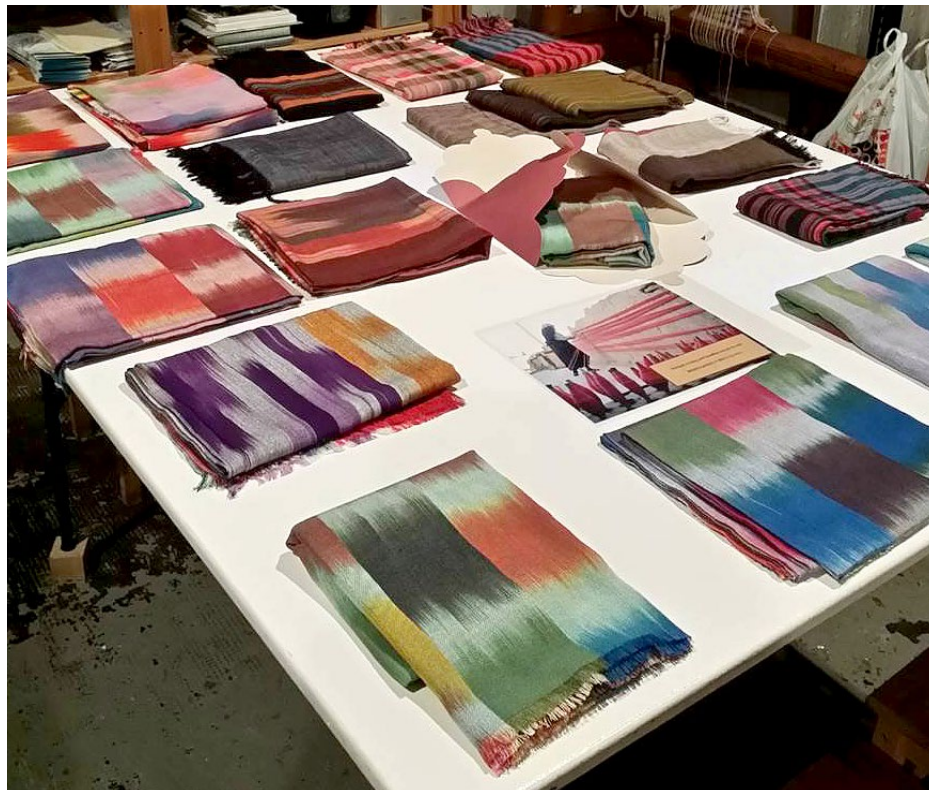
L'exposició solidària de Barcelona

Sílvia Saladrigas Cheng, del CDMT, que és especialista en documentació tèxtil i té vincles personals amb els artesans tèxtils a l'Iran, em va oferir l'oportunitat de celebrar una altra exposició solidària a Barcelona. Amb la seva passió per promocionar els seus amics teixidors, vam muntar conjuntament una exposició al Taller Tèxtil Teranyina, prop de les Rambles, al centre de la ciutat, al desembre de 2014. La propietària del taller, Teresa Rosa Aguayo, una artista tèxtil en actiu, va fer seva la nostra causa i molt amablement va acollir l'exposició i el punt de venda en el seu estudi. La gamma de tèxtils va ser similar a la de l'exposició de Tòquio, i a més va oferir informació audiovisual referent als tèxtils i als teixidors. A diferència de l'altre exposició, i tot i que la majoria dels visitants veia teixits iranians per primera vegada, el públic el formaven teixidors, restauradors i persones interessades en general en els teixits. D'acord amb la Sílvia i la Teresa, també aquesta vegada tots els guanys es donarien als teixidors a través del JMJI.

L'esforç per crear desenvolupament sostenible

Des de l'exposició de Tòquio, el JMJI i jo hem buscat formes per donar suport a l'artesania tèxtil iraniana d'una manera efectiva en la qual els guanys s'aprofitin al màxim. Atès que el nostre objectiu principal és donar suport a l'artesania per al seu desenvolupament sostenible, hem de tenir present que els beneficis s'han de destinar a un projecte que no sigui només temporal, sinó permanent, amb projecció de futur. Després de pensar-nos-ho molt, vam decidir centrar-nos en la formació de teixidors/es potencials que podrien fer-se càrrec de l'artesania tèxtil en un futur pròxim.

Fira solidària en el Taller Tèxtil Teranyina, Barcelona
(©Kaya Kikuchi Munakata).

Fira solidària en el Taller Tèxtil
Teranyina, Barcelona
(© Kaya Kikuchi Munakata).

Fils d'ordit tenyits per a teixir
daraibafi en els nous telers de
Hameed Falahi (© Kaya Kikuchi
Munakata).

El JMJI em va presentar a Hameed Falahi, un jove teixidor de *daraibafi* de gairebé trenta anys, membre de l'única família artesana de *daraibafi* de Yazd. Hameed ha organitzat l'obertura d'un centre de formació de teixit on formarà joves teixidors/es per mantenir la tradició del *daraibafi* de la seva família i també per crear oportunitats d'ocupació a la seva comunitat. Tant el JMJI com i jo creiem que aquest projecte personal és sostenible, i alhora social, i hem decidit participar-hi amb la compra de tres telers manuals per al seu centre de formació amb els guanys de l'exposició de Tòquio. Al gener de 2015 vam visitar Yazd per veure de prop la projecció del seu centre i els nostres telers.

Encara que reconeixem que el projecte de Hameed ha pres embranzida amb la nostra donació, hem d'admetre que queden moltes qüestions que s'han de definir a mesura que el projecte avança. Per exemple, quin tipus de persones hauria de formar l'Hameed? Com es pot motivar els alumnes perquè puguin convertir-se en futurs teixidors? Un cop acabat el curs, on teixiran, i per a qui? Tinc la responsabilitat de proporcionar suport continu a l'Hameed, juntament amb el JMJI, i de trobar la millor manera d'assignar els guanys de Barcelona perquè es puguin aprofitar al màxim per així fomentar l'èxit del seu projecte.

Per concloure aquest informe sobre el meu projecte de suport sostenible l'artesania tèxtil iraniana en col·laboració amb el JMJI, el Hameed Falahi, la Sílvia Saladrigas Cheng i la Teresa Rosa Aguayo, el primer que m'agradaria destacar és que el projecte ha de fomentar la forma més eficaç d'assegurar que es respectin i es mantinguin els valors tradicionals, el coneixement i les habilitats dels artesans. A més, hem de donar prioritat a la formació per tal d'augmentar el nombre de teixidors/es. D'altra banda, crec que també es necessiten noves visions per afegir valor comercial als seus productes tradicionals per tal d'atraure ingressos i poder seguir endavant. En qualsevol cas, estic decidida a obtenir el màxim reconeixement possible a través d'exposicions i vendes solidaries que ens ajudin a recaptar diners, principalment fora de l'Iran i dedicar els beneficis per aconseguir una continuïtat digna i sostenible per l'artesania tèxtil iraniana. ●

BIBLIOGRAFIA

BORREGO, Pilar & SALADRIGAS, Sílvia. <i>Technical and stylistic study of two complete mediaeval cloths found in Carrión de los Condes, Spain</i>. Vth Purpureae Vestes International Symposium. 2014. BORREGO, Pilar & SALADRIGAS, Sílvia. <i>Estudio técnico de los tejidos de San Zoilo</i>. Junta de Castilla y León (en prensa).	GRANGER TAYLOR, Hero & THOMPSON, John "The Persian zilú loom of Meybod", in: Bulletin du CIETA, vol. 73. (1995-1996). THOMPSON, John "Looms, carpets and Talims", in: Technology, Tradition and Survival Aspects of Material Culture in the Middle East and Central Asia (History and Society in the Islamic World), 2003.